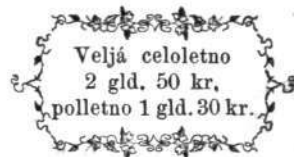

Izhaja
10. in 25. vsakega
mesca.

BESEDNIK.

Velja celoletno
2 gld. 50 kr.
polletno 1 gld. 30 kr.

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

List 13.

V Celovcu 10. julija 1871.

Leto III.

Loterija — slepotija.

(Povest za priprosto ljudstvo spisal J. M.)

I.

Mala pa srečna družina.

Mrzel zimski dan je bil. Čez hribe je vlekel veter in nesel popotnikom sneg v obraz. Zato je tudi malokdo upal, stopiti iz gorke izbe; kdor je le mogel, ostal je v hiši in se tišal peči. Vendar je zaprla mlada žena vežne vrata, ovila dete, katero je nosila v naročji in šla vetru in snegu vkljub po cesti, ki pelje iz majhine slovenske vasi v bližnji trg. Kaj jo neki žene, da upa z nedolžnim otrokom nastopiti daljno pot? —

Urno koraka dalje, dete tesneje pritiska k sebi in se ne zmeni, če ji veter zalučí kup snega v obraz. Pol četrt ure od vasi postoji in napenja oči, gledaje po cesti, toda ne zapazi nič; vse je nemo in tiho okrog, razun vetra, ki včasí strašno zatuli med vejami. Ne vé, ali bi šla dalje, ali bi se vrnila, pogleda zdaj dete, zdaj spet po cesti.

„Čudno je, da ne pride, govori sama s seboj, saj je vendar poročil, da bo to uro došel domú. Pa se mu vendar ni kaj nesrečnega pripetilo? — Vreme ga zadržuje, ker ni nobenega človeka na cesti, tudi on ni se upal podati na pot, če tudi ni dolga. Vendar hočem počakati še malo, prej da se vrnem; dolgo pa ne smem ostati, sicer bo otroku mráz.“

In spet gre kacih pet minut dalje, potem v drugič postoji.

„Ne bo ga, že vidim, da zastonj čakam; moram se obrniti domú, govori žena tiho sama seboj, čemu bi hodila brez prida po vetru. Gotove zapreke so mu na poti, da ne pride, saj vé, kako težko ga čakam. Grem domú.“ — Toda vidi se ji na obrazu, da nič rada ne gre nazaj, da bi rají še malo počakala, da ji še ni všlo vse upanje.

Kdo pa je ta žena in kaj pričakuje? V kratkem hočemo povedati.

Pred tremi dnevi je odšel mož v pet ur oddaljeno mesto k bogatemu stricu. Upal je tam dobiti malo pomoči, ker slabi časi, malo zaslužka in na vse to huda in ostra zima je trla mlada zakonska. Akoravno sta pred zaroko imela vsak nekaj prihranjenih krajcarjev, in sta med tem tudi trdo delala, kopnel je vendar denar dan na dan bolj, tako da jima na zadnje ni bilo družega pred očmi, ko lakota. Edino upanje je ostal bogati stric v mestu, toda tudi ta lučica je bila le majhina, ker mestnjani se ni menil veliko za svoje sorodnike na deželi. Samo enkrat ju je obiskal, pa še takrat le mrzlo govoril ž njima, potem ju pa pustil pri miru.

K temu stricu tedaj je šel mož in poslal domú veselo novico, da se vrne na ta dan in celó uro je po-

vedal, o kateri pride. Žena ga je hotela razveseliti in mu je šla z malim detetom v naročji naproti.

„Ne bo ga“, reče žena in se obrne proti domu. Veselje, s katerim je zapustila hišo, izginilo ji je iz obraza, skrb in žalost ste jo prevzeli.

„Kaj, ko bi se mu bilo kaj žalostnega pripetilo? Če bi bil znabiti zbolel? Če bi ga bili malopridni ljudje — —? O ne, to ni mogoče! Kdo bo pa za tega červiča skrbel, če njega ne bode več, kdo ga bo varoval? Bog, o Bog! pripelji ga srečnega nazaj! Zakaj je šel tako daleč, stric se ga bo sramoval, ker je bogat in vsa pot bo zastonj, če še ne v škodo“. Take in enake misli so naenkrat začele mladi ženi rojiti po glavi in solze so ji stopile v oči. Še enkrat se obrne na onem mestu, kjer je prvič stala in napenja na vso moč oči, da bi predrla gosto meglo, ki jo nareja debelo padajoči sneg. Zdi se ji, da koraka v daljavi človeška podoba. Veselje in upanje jo prešinita, ker to mora biti njen mož, si misli. Toda kmalo ji spet upade vse, ko pride popotnik bliže. Ta je v dolg plašč zavil in zdi se ji večí, kakor njen mož, ki ni imel nikoli plašča.

Obrne se proč, obriše solze, ki so se ji silile iz oči in gre hitreje ko prej proti vasi. Naenkrat se ji zdi, da jo nekdo kliče; toda bučeči veter ji ne dá popolnoma razločiti glasú. Postoji in posluša. — „Jera! Jera!“ prinese ji veter na uho. „Kdo me kliče“, si misli in se obrne. Oj veselje! komaj dvajset stopinj od nje koraka mož. Urno skoči in kmalo sta skupaj.

„Od kod pa prideš? Kje si pa bila? Zakaj hodiš v mrazu, snegu in vetru okrog?“ vpraša mož ženo; ta pa spet njega: „Kje si bil tako dolgo? Ali si srečno opravil? Ali si omečil strica?“

„Hvala Bogu, Jera, ljuba žena“, pravi mož na to in ji stisne pol premrto roko, hvala Bogu, najinih skrbi je zdaj in za vselej konec. Nič več ne bova zdihovala in mislila, od kod jutri jesti dobiti, vsega, vsega ne bo več.“

„Tedaj si srečno opravil?“ vpraša veselo žena.

„Srečniši, kakor sem kedaj sanjal. Toda stopimo urniši, tebe zebe, otroku tudi ni pregorko, daj ga meni, ga bom v plašč zavil in malo urniši stopimo proti domu. V gorkeji hiši ti bom povedal vse do zadnjega. Ali si zakurila v peč? Ne bomo več zmrzovali, hvala Bogu.“

„Se vé, da sem. Zunaj je mráz, sem mislila, ti boš prišel premrt domú in potem ni nič boljšega, ko gorka izba, le urno stopimo, tebe nič manj ne zebe, kakor mene.“

Mož je med tem vzel otroka, ga zavil pod plašč in oba sta korakala v vas. Veselje je ženi razgreló kri, da je pozabila na mráz in na vse; in kaj bi ne, po strašnih skrbéh je naenkrat posijalo solnce bolj-ših dni.

„Zdaj pa le povej vse od konca do kraja“, pravi Jera Andreju, svojemu možu, ko sta stopila v sobo.

Bila je precej gorka, za njeno prejšno premoženje pre-gorka. Zdaj si že smeja kaj več privoštiti, misli Andrej, ukaže ženi, naj še malo zakuri, in ko je storila, začne pripovedovati.

„Koliko nepotrebnih skrbi sva imela, koliko zdi-host bi ne bilo treba, ko bi bila imela več zaupanja na strica. Ves se je spremenil v tem času, kar ga nisem videl; lasje so mu postali sivi, obraz nagrbančen, moč ga je skoraj popolnoma zapustila v rokah in nogah. Pa tudi znotraj se je podrugečil; prejšnje njegovo mrzlo govorjenje se mi je zdaj zdelo prijazno in ljubo, osor-nosti in neljubih besedi ne slišiš več iz njegovih ust. Sprejel me je, kakor svojega sina, solze so mu stopile v oči, ko sem mu pripovedoval najino revščino, in le takrat me je malo ostro pokregal, zakaj se nisva prej obrnila do njega. — „Nespametni ljudje na kmetih, ker mislite, da se vas vaši sorodniki v mestu sramu-jejo, ker ste revni, je djal. Res, zgodi se včasih, pa krivi ste sami, ker se jih potem še bolj ogibate. Pri-dite k njim, povejte jim svojo nesrečo in kamenito srce bi nosili v prsah, če se vas ne usmilijo. Ne boj se, ti si moje sestre sin, ne bo se ti slabo godilo“. Tako je govoril še dolgo. Čudil sem se, da se more človek v tako kratkem času za toliko spremeniti. In kako rad bi bil tebe videl in vajinega sina!“ — „Moje kosti so slabe, ne bom več prišel izpod strehe, kakor tedaj, ko me bodo nesli, prav rad bi ju bil videl še enkrat“, mi je rekel, „zakaj ju nisi pripeljal saboj“. Vsi moji iz-govori niso pomagali nič, da nisem imel toliko denar-jev, da sem še sam komaj prišel, da je mraz in da bi otroku znalo škodovati. „Pa bi bil prej poročil, da ho-češ priti, in jaz bi bil poslal denarjev dosti“, mi je od-govoril. — Še celó domú se vrniti bi mi kmalo ne bil dovolil; in mogel sem mu obljubiti, da pridemo pri-hodnjo spomlad vsi trije k njemu“.

„Koliko si pa dobil?“ vpraša žena.

„Toliko, da bo, hvala Bogu! vseh skrbi konec. Tri sto goldinarjev sem dobil koj, več pa še, kedar sklene svoje račune. In glej, ko sem šel skoz bližnjo vas, slišim, da bodo hišico z vrtom in njivo prodajali po dražbi. Zdela se mi je ravno za najino potrebo pripravna in ker ni bila draga, sem jo kupil. Prihod-nji mesec se preselimo tje. Imeli bomo svoj dom in svoje polje“.

„Zdaj sva srečniši, kakor sva mislila kedaj“, pravi Jera. „Zahvaliva se Bogu, da je omečil stričevo sree, ker brez njega bi ne bilo pomoči“.

In ves večer sta govorila le od strica in kako bo-deta prihodnje leto svoje novo posestvo uravnala. Kdo je bil srečniši, kakor ta dva? Pred kratkem so ju ob-dajale reve in nadloge, zdaj pa so prišli nenadoma srečni časi.

II.

Pot do nesreče ni dolga.

Minul je že tisti mesec, v katerem sta se preselila Andrej in Jera na svoje novo posestvo. Led se je začel tajati in treba je bilo že skrbeti za polje. Prišel je pa tudi tisti čas, v katerem sta hotela iti hvaležna zakonska zahvalit se stricu za pomoč in ob enem spol-niti njegovo željo. Kar pride nekega dne pismo, da je stric umrl. Strah in žalosti ni mogoče popisati pri tej novici. Ni jima bilo toliko zató, da je zdaj vsahnul studene pomoči, kakor da nista mogla pokazati svo-jega hvaležnega srca in vsaj za nekaj ur slajšati trp-ljenje dobrotniku. Vendar nekaj sta še upala dobiti

po stričevi oporoki, pa tudi ta nada je splavala po vodi ker izvedilo se je čez nekaj časa, da stric ni bil tako bogat, kakor se je videlo; da je zadnja leta mnogo pri kupčiji zgubil, da pride toraj na sorodnike toliko, ka-kor nič.

„Ne vprašajva, če bova dobila še kaj; ali že ni-mava zadosti? Z rokami si bova že nekaj prislužila, vrt in njiva bota dajala živež, tako da bova nekaj mogla prihraniti za prihodnje čase in za stare dni“, tolaži Jera Andreja, ki ji je nekoliko osupnjen pripovedoval novico.

„Res je, kar praviš, bodiva z malim zadovoljna“, pravi na to mož. „Stricu zahvaliva vse, kar imava, čemu bi še prašala po večem. Tudi ves prihodnji za-sluzek je njegova dobrotá, ker, Bog vé, če bi bila pre-nesla celo zimo brez pomoči od drugod. Bodiva zado-voljna“.

Andrej je šel spet na svoje delo, Jera je ostala domá. Zdelo se je, kakor da bi bila od zdaj naprej jima nesreča popolnoma hrbet obrnila. Poprej je mogel Andrej okrog ponujati svoje roke in prositi, da bi ga vzeli v delo, zdaj pa so ga iskali, in ker je bil dober delavec, zato so mu tudi dobro plačevali. Videti je bilo, da bode sčasoma postal premožen, ker tudi Jera je dobro gospodinjala, pa pot k nesreči ni dolga.

Pritepla se je tudi v tisto vas žalostna navada, vsak zaslužen krajcar nesti v loterijo. Se vé, da bi bil vsak rad bogat in brez dela tako rekoč vzdignil za-klad, pa skušnja bi že mogla izučiti ljudi, da le tisti v loteriji zadene, kdor ne stavi. Posebno so se revniši ljudje pečali s tem, naj bolj pa ženske; vsake sanje, vsak mrlič, vsaka nenavadna prikazen je dobila svoje številke. In koliko krvavih krajcarjev je požrla ta kuga, ki žalibog! še dan danes rogovili med sloven-skim ljudstvom! —

Nekega dne je delal Andrej v gozdu s svojimi tovarši. Eden izmed njih prinese novice, da je Andre-jev sosed zadel v loteriji dvesto goldinarjev. Ves dan se je pletla govorica o tej sreči in proti večeru skle-nejo delavci, tudi poskusiti in vsak eno desetico sta-viti. Rečeno, storjeno; seme velike nesreče je bilo vse-jano. — Toda sreča jim ni bila mila, niso zadeli. „Nihče še ni z enim vdarcem hrasta posekal“, pravi eden, „stavimo še; bo že tudi na nas vrsta prišla“. In res je romala od vsega druga dvajsetica v neizmerno morje. Tako se je zgodilo enkrat, dvakrat, trikrat in še ni bilo nič. Kar nekega dne, ko so se že vsi na-veličali zametovati svoj denar, prisopiha vaščan k de-lalcem in ves v sapi naznani, da so zadeli veliko terno.

Po prvem veselji nasvetuje eden, naj popusté za danes delo, in pri poliču vina praznujejo ta dan. Vr-toglaviši so bili za, pametniši, in s temi Andrej, proti temu nasvetu. Toda prvih je bilo več in radi ali ne-radi so se mogli drugi vdati. Delo toraj je bilo popu-ščeno, akoravno se je lastnik kregal nad zamudo in grozil, nobenega ne vzeti več v službo. „Kaj nam mar, saj imamo denar“, je dobil za odgovor in vsi delalci so šli v pivnico.

Med tem se je raznesla novica malo da ne po vseh hišah, kako srečni so bili oni in kdor je bil le brez posla ali pa blizo pivnice, šel je ali sam noter, ali so ga pa ti prisilili, da se je podal v njihovo družbo.

„Danes damo, kolikor ga kdo spiti more“, se je oglasil eden mlajših in res je bilo tako. Polič za po-

ličem se je vrstil na mizo, ko so ga pa vsak malo v glavo dobili, ni bilo petja in pitja ne konca ne kraja, tako da je še tisti dan dober del vsega denarja stekel po gerlu, ki bi bil, dobro obrnjen, marsikteremu bolj pomagal.

Najdba.

Molčeca je dobrava
In polna še snegá;
Potok iz nje priplava,
Ki živ se vže smehljá.
Kako brenčoč,
Kako šumeč
Čez kamne tje hití;
Kakó čvrstó
In preglasnó
Sě sabo govori!

Pri hiši tam počasi
Ustavlja tek in hrum,
Pohlevno se oglasi
In tih njegov je šum.
Kakó mrmrá
In pošepťá,
In noče skor naprej,
Odpřt je hram, —
Kaj li je tam,
Vodica o povej? —

Potočec mi poreden
Odgovora ni dal,
In kmalu radoveden
Pred hišico sem stal.
O zdaj bi jaz
Ves ljubi čas
Prebival tamkej rad,
Vsaj sprelepó
In vso cvetnó
Glej, — našel sem spomlad!

Lujiza Pesjakova.

Vojniška republika Zaporških kozakov.

(Česki spisal J. Perwolf, poslovenil Andrejčekov Jože.)

Kde jste vy pánové kozáci janáci?
Kosti jsou v mohyle a šavlenky v blátci!
(Nadgrobná pesen puškarju.)

V južnem delu evropske Rusije, na ravnih krajinah po obeh straneh Dněpra in njegovih pritokov se razširjajočih stanuje narod maloruski po številu kacic 10 milijonov duš. Ta narod nam je ne le po svojem krasnem, harmoničnem jeziku in običajih, temveč tudi po tragičnej osodi tako blizo, da zasluži našo posebno pozornost in sočutje. Govorimo li o davni mali Rusiji (to je o krajih, kjer so prebivali Malorusi), moramo narediti velik razloček med temi in severnimi Velikorusi, ko jih veliko število obstoji iz poslovanjenih Čudov in Tatarov. V mali Rusiji je bila za davnih časov „mati ruskih mest“ — Kijev, južno središče celega naroda ruskega, ki na vzhodu ni presežal gornega Dona in Moskve; v mali Rusiji je bil položen prvi temelj kristjanstva in literature slovanske. Ruska plemena dalje proti severu bivajoča, ko jih središče je bil staroslavni Novgorod, bila so le rastlike glavnega plemena podněperskega, imajoča s temi skoraj enaki jezik. Danešni Belorusi in Rusi Novogradski so bili po jeziku bliže in so še sedaj svojim južnim bratom, nego vzhodnim. Po napadu Mongolcev v 13. stoletju je prišla Rusija v žalostno stanje, čigar nesrečne nasledke deloma še danes bolešno čuti. Ž njim so bili zadušeni krasni početki domače izobraznosti, ž njim je bila položena na stoljetja med zapadno in vzhodno Evropo zagraja, ki de-

loma še dan današnji traja, on je bil vzrok, da se Rusi še nikakor ne morejo meriti še zapadom, za katerim še sedaj v mnogih rečeh zastajajo; kar pa je najhuje, ž njim je bil položen temelj gnjusnemu despotizmu in robstvu, reči tako odpornej slovanstvu. Jedro pomonogolenja, despotične Rusije, bile so krajne prej čudske — Moskva, ki je pogoltnila v toku nekoliko stoletij vse južne in zapadne ruske krajine. — A gleđi! v enih žalostnih časih despotizma pokazal se je zopet bujno ravno v prejšini predmongolski Rusiji živelj narodni, demokratični. Mislim namreč tu na severju republikli Novgorodsko in Pskovsko, na jugu republiko Koraško. Povsod so vladali knezi odvisni ne le od moskovskega, ampak tudi od litevskega velicega kneza — samo občani Novgorodski so vladali sami svoje razširjeno (tjakaj za Ural se potezajočo) republiko, katera je tudi Vjatski dala začetek, ki je pod svojim presidentom — posadnikom, ošabno klicala: „Kto protiv Boga i velikago Novagoroda?!“ — 16. stoletje je storilo konec tudi poslednjemu temu ostanku slovanske svobode na severju; Pskov in Novgorod morala sta se vdati zmagovalnemu meču moskovskega cara Ivana, katerega sami Rusi zovejo okrutnega. V tem stoletju pa se nam pokaže na jugu okolo vodopadov (porogov) Dněprovih druga republika, če tudi vojniška — kozakov Zaporožkih.

Prej sem pravil, da je osoda naroda Maloruskega (tu ne mislim samo Zaporožcev, temveč tudi ljud in kozake Ukrajinske) nekoliko podobna českej za časov husitskih vojsk. Proti koncu 16. stoletja začno se strašni boji med Polaki in Malorusi, ki so se priznavali k pravoslavni veri ter bili siljeni h katoličanstvu; pa ti boji niso samo naboženski, temveč tudi narodni proti Ljachom (Polakom), „katere je hudič po enem kopitu ustvaril“ (prislovica maloruska), a končajo se z občnim podjarmljenjem Malorusov; preganjanje in glasovite dragonade Jezuitov so se godile sočasno v Čedah in mali Rusiji, katere niti strašna ustaja celega naroda pod Bogdanom Chmelnickim (1648—1657) ni mogla oteti žalostne osode. Mala Rusija raztrgana od Ljachov in Moskalov je okusila enako osodo z ostalimi krajinami moskovskega carstva. —

Naj dalje se je ustavljala svojim sosedom — aristokratskej republikli polskej, samosilnikom ruskim in sultanom turškim demokratična republika Zaporožcev (enako kakej izgubljeni trumi husitski na vzhodu), katero je sicer pozneje vzdrževala vzajemna sumljivost onih treh držav do leta 1775., ko je bila tudi ta republika konečno spojena z mogočno Rusijo.

I.

Domovina slavne Zaporožke vojniške republike obsegala je za njenih največejših dob (1600—1770) sedanje ruske gubernije Jekaterinoslavsko in Chersonsko (mimo treh okrožij med Dneštrom in Bugom). Obečno moremo zaznamovati njen obvod na severju z rekami Orlom, Tjasminom in Viso (ki so jo delile od ruske in polske Ukrajine), na zapadu z gornim Bugom in pobužkimi stepanci, (ki so jo ločile od trum nogajskih Tatarov: budžačkih in jedisanskih), na jugu z Dněprom in Konjskimi vodami, (ki so jo ločile od trum jedičulskih in dzambujlucskih), na vzhodu se je raztezala za reko Kalmius do Donskih kozakov, prostiraje se nekđaj celó do azovskega morja. Te obširne krajine, imenovane „divje polje“, bile so razdeljene v 5,

pozneje 8 okrožij — poslank: Orelsko, Protovčansko, Samarsko, Kalminško na levem bregu Dněpra, Bogogardovsko, Kodaško, Inhulsko in Prognojinsko na desnem bregu.

Zaporožje je bilo sestavljeno iz vojakov (neoženjenih zaporožkih ali nizovih v razloček od ukrajinskih in iz naseljenih oženjenih kozakov. Njih sedišče in središče je bila Sič (seča), z okopi in koli utrjeno mesto, postavljeno na kakem ostrovu Dněprovem, navadno ne daleč od ustja reke Konke; Sič se je imenovala tudi Koš (morda zato, ker je bila obgrajena s koli ter bila podobna košu). S predmestja (kramarskega bazara) prišlo se je skozi brano (vrata), ki je bila zavarovana z bastijo in topovi, na ryuk — trg, kjer je bilo 38 lesenih koč — kuženov, stoječih v krogu okoli nasipa, palanka (stanovanje) kozaških načelnikov, kancelija in vojniška kasa, hram matere božje (Pokrov), šola, stanovanje duhovstva in druge. Kurženi so imeli svoja lastna imena bodi si od ukrajinskih mest (Baturgeski, Humaški) ali pa od kozaških načelnikov (Brzuchowiecki). Od leta 1735. bila je tukaj tudi majhina trdnjava z rusko posadko, „novosičskim retranchementom.“

Zaporoška vojska je bila sestavljena iz starašin in tovarištva, bivajočega po kurženih, stanovališčih ne-oženjenih tovarišev, ki so bili prvi gospodovali v deželi; razdelili so se mej nje vsako leto travniki, polja itd.; naseljeni, oženjeni kozaki so bili podložni tovarštvu.

Vojniški starašine bili so voljeni na čas (navadno na eno leto; ako so bili priljubljeni, mogli so biti zopet izvoljeni) od tovarišev na obečnem vojniškem posvetovanju; obstajali so iz atamana košovega, vojniškega sodnika, pisarja, asaula in iz nekterih zaslužnih kozakov, ki so včasih te urade nadomestovali. — Altamam košovi bil je glavni civilni in vojniški načelnik celega Zaporožja, imajoč tudi kot sodnik vrhovno oblast, ki pa je bila obmejena z obečnim vojniškim posvetovanjem in shodom starašin, katerim je moral prej vsak namen razodeti! „A ščo bratčyky budem teper robyty?“ bil je navadni izraz v začetku vsacega zborovanja. Sodnik je bil president vojniške sodnije a pri nenazočnosti atamana njegov namestnik in zakladnik. Pisar je bil minister unanjih zadev in sekretar vse vojske, spisoval je vse listine in pogodbe, ki so se tikale vojske. On edini izmej vsega starašinstva je moral biti literarno izobražen človek, kajti drugi včasih še pisati njiso umeli. Asaul je bil generalni adjutant atamanov ter minister policije in prava. V boju sta bila on in obozni (načelnik topničarstva) glavna pomočnika atamanova, ki sta delila kozakom plačilo in potrebno hrano. Njegovi pomočniki so bili podasauli, polkovi starašine in dovbyš (bobnar.)

Vojniški starašine, ki so sploh le ob času vojske uživali večo važnost, imeli so svoje znake, katere so jim dajali v čast najprvo polski kralji, potem pak ruski cari. Atamanov znak je bila bulavna — votla srebrna palica na vrhu pozlačena ter okrašena z drazimi kameni, sodnikov znak: pečat in trst (palčica), asaulov tudi trst, pisarjev črnilnik in peró. Te znake so nosili pri slavnostih, pri katerih so se pokazale tudi ostale vojniške dragocenosti, prapor napravljen od leta 1576 — 1654. z belim polskim orlom v rožnobojnem polju, ki pa je bil zamenjen z dvoglavnim orlom ruskim, bunczuk — žrd se zlatim oblom na vrhu, krog katere je bil pripet praporček in konjski rep, pernacz — majhina bulava sé šestimi peresi; te dragocenosti so nosili sta-

rašine: choruzij (praporšček), bunczuczny in pernacij. Razun tega je imela vojska še druge znake, srebrne litavre (tympane), značke — manjše prapore, a male železne pernace. Posledna dva sta bila znaka polkovnikov izposlanih (pohodnih), kakor tudi palankovih. Vsakemu polkovniku sta bila v pomoč polkovi asaul in pisar; značek polkovnikov je nosil pred njimi polkov praporšček. Načelnik kurena je bil ataman kureni, neobmejen vladar v svojem kurenu. To čast so mogli doseči le čislani kozaki, a samo izmej njih izvoljeni vojniški starašine. Ataman kureni ni hodil v boj, imajoč za to zastopnika „nakaznega atamana kurenovega“. Njegov znak je bil značek, katerega je nosil pred njim kurenov praporšček.

Ostali manjši častniki vojniški so bili: 1. dovbyš, ki je sklicoval z bobnanjem 1. dan prosenca vsako leto vojsko k obečnemu posvetovanju; dovbyš je bil tudi policijni uradnik. — 2. vojniški puškar, oskrbnik artilerije. — 3. tolmač, kakovi diplomat v pomoč pisarju pri obravnava z okolnimi narodi: Polaki, Moldavani, Grki, Tatarji in Turki. — 4. Kautarij (Kautar, tatarski — mera), nadzornik pri meri in vagi vsega trgovanja na predmestji, kjer so morali vsi ptuji kupci plačati mito. — 5. oskrbniki, ki so poberali brodnino pri Dněprovih prevozih, iz Nikytinskega, Kodaškega in Samarskega okrožja. — 6. ataman sičine šole, učitelj v Siči pod nadzorništvom duhovna. Konečno so bili vojniški stadnik, družinski atamani — načelniki naselbin oženjenih kozakov, a v vojaški kanceliji pisarji, podpisarji, kancelaristi, podkancelaristi a mnogo družih korakov izurjenih v pisavi. — Vsi ti častniki, kakor tudi vojniški tovariši, niso smeli biti oženjeni (obabeni); nobenej ženi ni bilo dovoljeno prebivati v tiči in zimovnicah (stepnih dvorih).

Vravnava na Siči je bila popolnoma republikanska. Vsi so si bili tu enaki; noben starašina ni imel ob času miru kakih prednostij pred tovariši, kateri so ga bili izvolili, kateri so mu pa tudi mogli čast odvzeti, videti njegovo nesposobnost ali nevrednost. Ta enakost se kaže tudi v vseh listinah, katere so pošiljali ptujim vladarjem, s katerimi niso samo atamani obravnavali, temveč vsi Zaporožci. „N., ataman košovi, sodnik, pisar, asauli in mi atamani vseh kurenov a vse tovaršstvo kurenovo, nizova vojska Zaporožka“, bil je navadni izraz v začetku listine. Kurenovi tovariši so jedli skupaj, kakor stari Spartanci, imajoči obečno posestvo; ataman, pisar, kuhar (kaševar) in zakladnik oskrbovali so v kurenu različna opravila njih se tikajoča.

Sič je bila pribežališče vseh upornikov in ubežnikov iz okolnih dežel; tu je bil vsak brez izjeme sprejet mej tovariše ter zapisan v kak kuren, ko je sprejel pravoslavno vero, prisegel kralju polskemu (pozneje caru ruskemu) in vojski Zaporožki, ter se podvrgel dosti težki skušnjaji, ki bi dokazala njegovo urnost in neustrašenost (razun družega je moral plavati prek nevarnih vodopadov Dněprovih), potem so mu dali drugo ime po njegovih duševnih ali telesnih lastnostih ali pa družih okolnostih (čestokrat jako čudno n. pr. Nalivajko, Lisogub, Mnogogrešni, Ilorž itd.).

Zaporoška vojska je imela tudi častne člene, katerim so se dajali posebni diplomi (kakor pri Malteških vitezh); mnogo Polakov, Rusov in družih ptujcev, ki so imeli kakove zasluge o Zaporožji ali pa so se drugače obnesli, postali so takovi členi; tako so bili francoski inženir Beauplan, ki je bival v 17. stoletji v Zaporožji astronom Euler, ruski generali Ušakov, Potemkin, Pa-

nin in drugi. — Mnogi starašine in tovariši so imeli posebne mlade gojence pri sebi; tako imenovane molo-dike (novince). Tukaj je treba opomniti domnevanja nekaterih polskih historikov, ki zasluži, akoprem se ne dá dokazati, vendar nekoliko ozira. Oni namreč mislijo, da se je osnovalo braterstvo Zaporožko, ki se je tudi samo imenovalo vitežtvo (lycarstvo) v početku 16. stoletja po prvih kosaških vodjih, največ rojenih Polakih, po izgledu zapadnih vitežkih redov. Bilo je namreč zavezano z obljubo tovarištva (societatis), vere (religionis), pokorščine, se vé da le ob času vojske (obedientiae), brezženstva (castitatis); njih poklic je bil — boj proti nevercem; razuu tega so častili Zaporožci zlasti Marijo, kakor zapadni vitežki redovi.

(Dalje prihodnjič).

Domači zdravnik.

III.

S v r a b.

(Spisal dr.—ž—).

Gotovo, ljubi bralec, si že slišal o bolezni, katero v nekterih krajih svrab, v drugih šuge ali garje imenujejo. Ker je ta bolezen človeške kože tudi po Slovenskem dovolj razširjena, v krajih cele družine nadleguje, hočem tukaj o njej na drobno pregovoriti, v čem da obstoji, kako dolgo je nek poznana, kako se dobiva in kako zdravi.

Svrab je posebno zanetje ali zopal kože, kteremu je vzrok posebna, čisto mala, komaj za prosto oko vidljiva živalica, moljek (acarus scabiei, sarcoptes hominis) imenovana, ki se vrije v vrhnjo šupinasto kožo in tam hudó srbenje in različne izpuščaje napravlja. Kjér koli se vkopá mlada živalica v kožo, nastane ali mali, s svitlo vlogo napolnjen mehurčik, ali trd ogrč ali celó z gnojem napolnjena bula ali gompica; stare živalice pa rišó pod kožo dolejš, različno dolge hode kopajo, in za seboj jajčica pokladajo, iz kterih se v nekterih dneh potem mlade živalice izlegajo. Ta bolezen je nalezljiva, ker se dadó živalice, ki so edini vzrok te kožne bolezni, lahko po dotiki, po obleki, obuvalic, rokavicah in sploh po vseh rečeh, ktere je šugav človek rabil, na drugega zdravega prenesti. Nezdravljena trpi ta bolezen, če človeku čistenje kože in kopanje ni mar, celi čas življenja in v nekterih, posebno nemških krajih se nahajajo šugavi starci, ki so svrab precej v nježnej mladosti dobili. Še se spominjam svoje prve mladosti, ko sem doma o tej nesnagi kože prvokrat praviti slišal. Pripovedovali so mi, da garje donašajo domú radi otroci, ki so na Nemcih služili, učivši se tam čudo slabega narečja nemškega jezika, da se garje na Slovensko Koroškem prvotno le poredkoma nahajajo. In res, popotovaje poznejših časov po obeh straneh Koroškega našel sem svrab na Nemcih, posebno v nekterih dolinah, želó bolj razširjen pri kmetih, kakor na Slovenskem. Toraj, mili bralci, pazite na svoje otroke, kedar pridejo nazaj iz Nemece, in dajte jih zdraviti, če so vam garje ali svrab z čudno nemščino vred domú prinesli.

Svrab nije nova bolezen, ampak znan, čeravno ne ločen od drugih kožnih bolezni že starim narodom, ki

so mu dajali različna imena in prištevali ga kmalo tej kmalo k drugej kožnej bolezni. V svetem pismu starega zakona nahajajo se na več mestih opisi kožnih bolezni, kterim so bili Izraelci sploh zeló podvrženi, ki so kaj podobni sedajnim opisom svraba. In po pravici se sme soditi, da so imeli mnogi, ki so se k gobovim šteli, svrab, ne pa one hude bolezni, ki se še dan danesnji v tistih zemljah nahaja, katero zdravniki imenujejo elephantiasis graecorum, bolezni, ki se ne daje nalezati, ampak preide po porodu od roditeljev na otroke, ali pa se samostalno pri komu razvije in se slovensko gobovost imenuje.

Tako nahajamo v bukvah o kraljih sledeči opis, ki se do cela stika z našim svrabom. Vojskovodja kralja Aramskega, po imenu Naman, je bil bolan na hudej kožnej bolezni, ktere se ni vedel ozdraviti; pošlje tedaj k preroku Elizeju, da bi ga ozdravil. Prerok mu svetuje, naj se kopa sedemkrat v reki Jordanu in svoje zdravje bode zopet zadobil. Naman stori, kakor mu je bilo rečeno in bil je zdrav. Za svoje pridobito zdravje se hoče vojskovodja hvaležnega skazati in odpravi svojega poslanca k preroku z obilnimi darili, kterih pa Elizej prejeti noče in jih Namanu nazaj pošlje. Pa lakomnost prerokovega strežaja ne miruje, gre za poslanca Namanovim in zahteva od njega darila.

Poslanec mu da med drugim nekaj oblačil. Prerok to zvedevši svojega strežaja hudó posvari in mu reče: bolezen Namanova se bode prijela tvoje kože in ti ostaneš bolan vse svoje žive dni. Tako se je tudi godilo. Iz tega vsega se sme sklepati, da je imel Naman nalezljivo kožno bolezen, ki se zamore po oblačilih in pranju nalezati, ki se je dala po kopanju v žveplenaskej vodi Jordana ozdraviti; ravno takó kakor svrab, proti kteremu je kopanje posebno v žvepleni vodi edno poglavitnih zdravil. Celó drugače so razmere bolezni gob (elephantiasis graecorum), ki ni nalezljiva in se tudi po kopanju v žvepleni vodi ne pusti odpraviti. Navada Izraelcev vse kožne izpuščaje z enim vkupnim imenom imenovati, nahaja se tudi pri grških in rimskih spisateljih, celó pri očetu zdravilstva, Grku Hippokratu, ki je živel blizo štiri sto let pred Kristusovim rojstvom. Tudi pri njih se nahajajo opisi kožnih izpuščaje, ki se strinjajo z opisom našega svraba; todá leta bolezen nima še posebnega imena, ni še pri njih ločena od drugih nalezljivih kožnih peršajev. Prvi, ki svrab bolj natanko ločijo od drugih kožnih nesnag, so zdravniki arabski, posebno Rhazes, Avicena in Avenzoar, ki so živeli v 10. 11. in 12. stoletju. V njihovih spisih nahajamo svrab kot posebno kožno bolezen dobro opisano; pa pravega vzroka ali pričine tega peršaja Arabci še slutili niso. Pravo in jedino pričino šug nahajamo prvokrat razloženo v bukvah „Physika“ imenovanih, ktere je nek spisala sveta Hildegarda predstojnica nunskega samostana na Rupertovej gori blizo mesta Bingen na Nemškem v dvanajstem stoletju. Tam se pripisuje svrab prvokrat malej, komaj vidlivej živalici, suren imenovanej, ki se v kožo zarije in skoz to hudó srbenje in druga znamenja omenjene kožne bolezni napravlja.

To spoznanje je živelo več stoletij do naših dni ne samo pri možeh, ki so se pečali s preiskovanjem prirode ali nature, ampak celó med ljudstvom na Nemškem, Francozskem in Italijanskem, kjer so umele stare habice imenovane živalice pod šugavo kožo najti in jih na šivanke nabadati in takó svrab posebno pri otrocih zdraviti. Pa vkljub temu so se držali zdravniki cele te veke svoje stare abotne trme, pripisovali so svrab

nečistosti krvi, pokvarjenim životnim vlagam, krvnim kiselinam in bistrinam. Učili so, da se skoz take peršaje na koži kri čisti, da, celo za dobro znamenje, za pridobljeno zdravje so nekteri šuge cenili. Čudno je res, kakó so take abotne blodnje in pomote cele dolge vekove pri siđer zvedenih zdravnikih obstati zamogle; pa vsaj vidimo povsod, kako dolgo, hudo in počasi se mora resnica za splošno priznanje bojevati. Še bolj jasno in odločno sta razlagala pravi vzrok svraba in način zdravljenja tega kožnega peršaja dva laška učenjaka: Dr. Kosimo Bonomo in lekarnik (apotekar) Giacinto Cestoni leta 1687 v laškem mestu Livorno. Ona sta namreč videla in opazovala stare babice, kako so šugavim otrokom skoz nabadanje na iglice svrabovih živalic garje zdravile. Lotila sta se tudi tega dela, in se res prepričala, da svrab ni je drugega, kakor kožno zanetje ali peršaj, ki se samo tam razvije, kjer se omenjene živalice na zdravega človeka prenesó in tam v njegovo kožo po navadi svojega življenja zarijejo. Zapazila sta tudi, da imenovani moljeki jajčica neso in jih za seboj po izritih bodih in brazdicah pokladajo, kjer se sami po sebi izlegajo in silo množijo. Njeno učenje in preiskovanje je bilo polno prepričalnih dokazov in skušenj; pa tedajni in tudi poznejši zdravniki so nju redko poslušali, celó sovražili in zasmehovali ter se trdovratno držali svojih starih, samo izmišljenih, nikakor ne dokazanih naukov o naturi svraba in njegovega zdravljenja.

Ker se tudi pri živini nahaja človeškemu svrabu jednaka bolezen, so se še najpoprej prijeli novega uka o tej bolezni živinski zdravniki in nam mnogo lepих skušenj in preiskovanj zapustili, za kar jim je človeško zdravilstvo mnogo hvaležno.

Oče tako imenovane homeopatije, posebnega načina zdravljenja, v začetku našega stoletja, vzdignil se je celó sovražno proti novemu učenju o človeškem svrabu in trdil, da izhaja mnogo notrajnih težkih bolezni človeškega rodú od pregnanih, nazaj v kri zapodenih in zamazanih šug, ktere se dadó, kedarkoli hočeš, po drganju kože z žveplom tudi umetno napraviti. Po tem takem bi morali postati moljeki, edini vzrok svrabú, po drganju kože z žveplom; nauk, ki ga današnjega dne še otroci več ne verjamejo. Homeopati so toraj mnogo overali resnično in pravo poznanje te kožne bolezni. Habemanovo trdenje je ravno takó neumno kakor trdenje kakega vrtnarja, ki bi na primer učil, da postane drevo bolešno, če mu preženeš gosenice ali kaki drugi merčes. Šele od leta 1844 in dalej so se začeli ravnati zdravniki po novem, čeravno že stoletja starem nauku o človeškem svrabu in njega zdravljenju. In danes gotovo ne najdeš več zdravniške glave, ki bi se pri poznanju in zdravljenju tega peršaja ne držala omenjenega nauka. Možje, ki so se naj bolj trudili razširiti pravo znanje o človeškem svrabu, so posebno profesor Dr. Hebra na Dunaju, Eichstedt, Gudden in Fürsterberg na Nemškem, Bourguignon in Lanquet na Francozkem in več drugih. Hvala jim, zakaj vsaki celó najmenjši napredek v našem znanju je velik dobiček za celo človeštvo.

(Konec prihodnjíč).

Razmišljeni Juri.

(Svobodno iz španskega poslovenil J. Parapat.)

Juri Zmešnjava je čuden svetnik. Navadno zajtrkuje kavo z mlekom v neki kavarnici, kedar gré k jezičnemu dohtarju, pri katerem je pisac. Zaide pa v neko krémo tik kavarne. Ves razmišljen prileti v krémo, vdari ob mizo, da zažvenklajo kozarci in poliči ter upije: „Kavarničar, kozarec kave!“ Krémar pride in Juri spoznavši, svojo zmoto prosi sto in stokrat za zamero, pozabi na zajtrk in jo vreže naravnost v pisarnico. Tú zadene na svojega gospoda in ves jezen, misleč, da je hlapec, zarenčí: „Kako da še nisi zakuril?“ Najbolj smešno pa je to, da je ravno solnce mesca julija pripekalo. Sedaj pa stopi v pisarnico delavec. Juri se mu priklanja do tal in pomoli mu več spisov, naj jih podpiše.

Kedar piše, pomaka pero v prašno trušico in kedar spiše kako pismo, nad katerim se je mučil nektere zlate ure, prime, prav zadovoljen s svojim delom, za črnilo in izlije črno stvar čez pismo, misleč, da je vzal štupo. Začne tedaj tlako od kraja in ker je naš junak kratkega pogleda, ne more ničesa pisati brez očal. Išče jih povsod ali ljubznjivih očal le ni. Poklekujе in pripoguje se pod mizo, tipa in tipa vsako reč, ki se sveti ko njegovi očali; nikakor jih ne najde. Naš ubogi Juri začne rotiti in jeziti se, da se mu oči solzijo. Ko se hoče obrisati, dvigne roko proti očem in glej! prekveti očali, o kterih je mislil, da mu jih je kavra odnesla, tiče trdovratno mu na nosu.

O njem tudi pripovedujejo, da je necega dne, ko je srečal dobrega prijatlja, prašal: „Draga gospodičina, je li res vaša mati umerla?“ V drugič sreča zopet prijatlja, ki mu oznanuje smrt nekega iz svoje zlahte. Prav mirno odgovori mu Juri: „E, mislim, da bolezen njegova ni od sile“.

Kedar hodi po ulicah, jame se razgovarjati s kakim prijatljem, pa oklene se družemu ter nadaljuje poprešnji pogovor; če ga ta oseba opomni, da se moti, zasmеja se naš Juri nekterekrate strašno glasno, skoči nekoliko stopinj nazaj in popade kterega si bodi gospoda za roko, ker meni, da je njegov poprešnji tovarš. Jame pretresovati obnašanje necega gospoda Piškurja, svojega soseda, in zabavlja je pripoveduje, da pri njem žena hlače nosi itd. tako dolgo da jeza obrekovanega, ki se naznanja navadno z zausnico ali kako dovolj zgovorno breo, jasno pokaže našemu razmišljenecu, da govori ravno z gosp. Piškurjem. Naš Juri je tudi grozen prijatelj mehkih jajc: ne jé družega. Zna pa, da po splošni skušnji najslavniših kuharjev štir minute v vodi zadostujejo, da je jajce ravno prav mehko. Dene toraj naš junak ponvo čez ogenj in ko jame voda vreti, vzame v eno roko uro, v drugo pa jajce; ali ker njegove misli plavajo po zračnih visočinah, spusti uro v vrelo vodo in gleda tje v en dan na jajce, da potegne v štirih minutah dobro skuhanu uro.

Kedar sreča gosp. Juri na cesti kako pesterno, ki nese dete kacega njegovih prijateljev, približa se preljubeznjivo pesterni. Sladka se in poljubkuje jo, da vse vprek leti, naposled pravi proti detetu: Sporočite domá moj pozdrav!

Necega dne, ko je imel, ne vém kaj opraviti v neki palaci, pustil je palico pri vratih. Nazaj gredé bila je njegova palica zraven vratarske. Zamenja pa-

lice in vzame vratarsko in kaj moško koraka ž njo, ko veliki bobnar, mimo slavne kazine.

Dasi so nekatere zmešnjave prizadevale našemu Jurju britke ure, to vendar še ni najbolj navadno, kajti sploh motil se je naš raztresenec le v svoj prid. Če na primer v kavarni kaj pije s prijatelji, nikdar ne plača. Če njegov gospodar ne pazi na tanko na čas svojega gostača, stavim, da se naš Juri gotovo ne spomni. Brez konca in kraja bi bilo, ako bi hotel naštetiti vse zmešnjave in zmote našega junaka. Da prav slovesno sklenem, naj povem h koncu, kako se mu je godilo pred altarjem, ko si je hotel sladki jarm zakonski naložiti.

Gosp. Zmešnjava napravi si v ta namen prav lično ženitno obleko. Zeló so nosili tačas ozke hlače; krojač pa mu jih naredi tako tesne, da je Juri med poroko trpel, kar se ne more povedati. „Zlodjevo tesno mi je!“ rotil se je večkrat naš ženin, kedar je čutil bolečine, ki so mu jih prizadevale njegove preveč po „modi“ narejene hlačice. „Za tesnobo že nisem“ nadaljuje sam pri sebi vbogi Juri. Zdajci pride trenutek, da vpraša fajmošter po navadi ženina: Hočete za ženo pričujočo Jero? — in borni Juri, kterega tiščijo hlače, kakor nikoli še ne, zaupije: „Take že ne, take. Ne maram za-njo.“ „Kaj pravi ta človek?“ zavzamejo se vse pričujoče priče; Juri pa, misleč, da je med delavci krojači, jezno ponavlja: „Da, da ne maram za-njo, tesno mi je, tesno.“ Vsled tega začno kregati se, da je bil strah in konec cele pravde je bil, da je naš hrabri Juri izgubil bogato nevesto, ker ni maral ozkih hlač.

O vedomcih.

Zimski večeri so dolgi, zlasti na kmetih, kedar visoki zameti pote in ceste zaperajo. Ljudje se takrat pogovarjajo o marsičem in tako se dogodi tudi meni, da se nek zimski večer pogovarjam z mizarjem. Bil sem že pred slišal njega praviti o vedomcih. Vprašam ga, „kaj so bli vedomci, ali možki ali ženske?“ On pravi: „Bli so možki in ženske. Tisti, ki se vležejo v kvaternem tednu, so vedomci ali vedomece. Prej so jih ljudje večkrat videli, zdaj se pa ne vidi in ne sliši več od njih, ker znajo babice proti temu pomagati. Nek Gašpar B. ki je bil v francoskih vojskah, je videl zadnjo gori na „kotu“. — Bili so pa vedomci ali vedomece ljudje, ki so se po noči na križ potih snidali in terkali, kakor kozli. Zato so nekteri menili, da so vedomci vsi, ki imajo plešaste glave!

S to prazno vero, ktera med ljudmi že pojema, se morebiti strinja, da se v naši dolini tako pogostoma najde priimek „Vedam“. —

O tej priložnosti mi pravi mizar še tole: Bile so pred še device, ktere so hodile v hiše, v kterih se je vlegel otrok in so otroku prisodile, kaj bo iz njega. Kedar se je vlegel v kteri hiši otrok, so tem devicam postavili na mizo kruha ino vina. — Pri R. . . cu je pa enkrat nek fant pod oknom zunaj poslušal, kaj bodo te device govorile. Rečejo med seboj: „Kaj bomo dale človeku, ki je zunaj in nas poslušal?“ Potem so djale: „Dajmo njemu deklico, ktera se je zdaj vlegla“. Fantu pa to ni bilo všeč; bil je že za ženitev, njemu namenjena nevesta se je pa še le rodila. Fant gre in zagati deklici skrivoma iglico v teme, a deklica ne umerje. Ko doraste, postane res njegova žena, toda se on več

ne spominja onega dogodka. Enkrat mu pa reče žena: „Poglej! kaj me verh glave tako serbi, kakor nš“. Mož pogleda ženi na glavo in potegne iz temena iglico, ktero je bil deklici še detetu v glavo zasadil. L. F.

Smešnice.

„Kaj stavite z menó“, pravi svojim prijateljem nekdo, ki je bil premeten na vse reči. „Kaj stavite, upam se, ukantiti in napraviti kmeta tako, da bo par čevelj imel za par jerebic?“ Šel je pa ravno kmet mimo njih iz sejma proti domu in nesel par čevelj v roki. Vsi gledajo za kmetom, udarijo v smeh ter se čudijo, kako bi bilo mogoče, opehariti kmeta. Pa čujte! vsevedež najeme hipoma več pomagačev in razpošlje jih popred na vse pote, kjerkoli bi moral priti kmet. Vsem dobro naroči, kaj in kako. Kmet gré svoj pot naprej: pa, kolikrat ga sreča onih najetih tovaršev kteri, vsak pogleda na njegove čevlje ter ga vpraša, po čem da bi jih mu hotel prodati. Z začetka, se vé da, se kmet le smeji in meni: „Kaj, to so moje čevlje, ne pa kake ptice“. Pa, ko se mu vsak le posmehuje, in ga za trdno zagotavlja, da res par jerebic nese v roki, in da on ni prav pri pameti, vedno bolj omahuje, ter ne vé, pri čem da je. Na zadnje, ko je še primaha nek širokoustnež in mu prav resnobno pripoveduje, kaj je vjel, zdaj ne more več dvomiti, zdaj je pričnan, da je res par ptic kupil na sejmu. Eno njemu prodá za nekoliko krajcarjev, drugo pa ves vesel svoji ženi nese domu in pravi: „No, le urno, pojdi in napravi mi, danes sim prinesel pravo pečenko sè sebo“. Žena kliče vse svetnike in svetnice na pomoč, ker je mislila prvi trenutek da se je njen mož res izgubil v glavi. Vse si je morala prizadevati, preden da je prepričala moža, da ni prinesel ptic, ampak le svoj čevelj domú, in da so le prekanjeni, zviti ptički šalo uganjali iz njega.

* Prašali so nekega bolnika, ali noče izreči svoje poslednje volje ali napraviti testament? Ne, ne, jim ta odgovori. Bog sam je storil dva testamta, drži se pa nobeden.

Ogled po svetu.

Avstrijsko - ogerska država. Državni zbor, kakor se čuje, bode se v kratkem, če ne razpustil, saj preložil, tako da posamezni odbori delajo naprej. Po tem takem bi se deželni zbori kmalu imeli začeti: zgodilo se bo menda še le h koncu prihodnjega mesca. Nekteri deželni zbori se bodo razpustili in razpisale nove volitve, po novem volitvenem redu. Zato je treba, že zdaj misliti in pripravljati se na volitve — V državnem zboru ni toliko, kar bi zanimalo človeka. Včasí zaženó naši Prusaki svoj krik ter začno javkati in klicati Pruse na pomoč, rekoč: „Usmilite se nas, saj vi prijatelji naši!“ Ne vemo, ali jih za zdaj bodo uslišali; pa to kaže do sitega, kaj znajo, kam merijo taki ljudje. Temu nasproti pa se avstrijski domoljubi psujejo z „deželoidzajalci“. — V enak rog trobijo tudi nekteri časopisi, in se s tim zavira toliko zaželjena sprava. — Govorilo se je v parlamentaričnih okrogih, da boče se ostreje jelo paziti na novičarstvo; dozdeva se vladi sami preveč, kar se pisari in trosi med svet. Blaga gotovo je ta misel, pa da bi se le dosegel pravi namen! — V gosposkej zbornici so se sprejeli postavni načrti o uravnavanji plače za učitelje na državnih učilnicah, dalje po-

stava o organizaciji rudniških oblasti itd. Potrdil se je državni proračun, vključ vsem napadom od ustavoverne stranke. Bili so pri dotični seji pričujoči nadvojvodi in nekteri škofje, ki so se menda nalašč poklicali na Dunaj. Grof Hohenwart je v obširnem govoru izvrstno pobijal ugovore ustavoverne stranke, rekel je, na priliko, na ugovor, kakor da bi se nemštvo premalo spoštovalo, ali celo zatiralo, in država hotla staviti se na slavjansko podlago: „Nikdar še ni nemštvo škode trpelo, ako se je pravično skazalo do drugih narodov“. Gledé sprave s Čehi kažejo se dobra znamenja. Saj, ko je zdaj cesarjevič Rudolf potoval po Moravskem in Češkem, bil je povsod s srčno vdanostjo sprejet. — Tudi s Poljakom je upanje, da se bo dognala sprava. Dobili bodo poljsko vseučilišče in gledališče v Lvovu.

Na Hrvaškem se bode deželni zbor res, kakor si je bilo misliti popred, odložil do jeseni in sicer, kakor se pravi, zató, da se volijo zastopniki zastopniki tudi za one kraje, vojaške granice, ki so zdaj stopili v civilno upravo.

Zunanje države. Laški kralj je od 2. t. m. v Rimu.

Na Turškem vedno vré naprej. Komaj da se tú vkroti in zaduší upor, že spet drugod, kakor postavim, na Bulgarskem, vzdiguje se nov hrup in spor. O ti uboga Turčija!

Tudi iz Francoskega poročajo se še enake vesti. Upor še ni popolnoma zadušen. Pa kje tiči korenina vseh teh homatij? Delavci, nad 3 milijonov raztrošeni po vsi Evropi so se združili v društvo „International“, in po svojih vodilih namepravajo na to, kar smo djansko vidili v Parizu — v strah in trepet celega človečanstva. Tu se je sejalo seme nečlovečnosti in brezbožnosti, ki je tako hipoma in močno pognalo in zdaj vsem državam žuga pogin. — Da je temu taka, prepričal bode se vsak, ki knjižico le malo prebira, ki jo je društvo dalo na svitlo, ki pa se je te dni konfiscirala v Varšavi. Bere se v nji od besede do besede: Kdo je občina? Celo človeštvo. Kako glasi se prva zapoved? Zatiraj vse, kar je temu duhu nasproti. — Ktero oblast naj občina še spoznavlja in spoštuje razun sebe? Nobene!

Razne novice.

Obrotniška in umetniška razstava v Celovcu, ki se je h koncu minulega meseca začela, in se bode sklenila 16. t. m., je izvrstna in zanimiva, kakor ne kar bodi, pa tudi bogata. Nahaja se v prvem razredu 1304 raznih obrtniških in rokodelskih pridelkov iz sedajnosti in preteklosti; drugi oddelk obsega mnogovrstne spomenike, mize itd. iz domačega marmeljna, kipe in odtise iz mavca, sita, vrvi in mreže. Tudi sloveči koroški rudniki in fužinarji so razstavili pri tej priliki obilno rudniških in fužinskih pridelkov, ki jih dosti občudovati ne moremo. — Kar zanimiva vsacega obiskovalca to je neka crkvice iz lipovega lesa, 7' 6" visoka, 2' 9" široka, ki jo je pred 400 leti nek mnih v Mohličah izrezal in dodelal v 10 letih, kakor se pripoveduje. Izdelana je ta crkvice — med ljudstvom znana pod imenom „frfovž“ (tičnik), — čisto gotično. — Obiskujejo razstavo dan na dan prav pridno; gotovo nad 4000 oseb jo je prišlo gledat že dosihmal. Kdor je še ni vidil, naj ne zamudi dane prilžnosti!

Tretji taborna Koroškem, o katerem se že dalj časa govori in piše, bo še le 6. avgusta t. l., ako se dovoli, in sicer pri Štefanu Primož, p. d. Riznarju na zgornjih Buhlah blizu Grabštajna. Vsled programa, ki ga je sestavil taborski odbor, govorilo in glasovalo se bode: 1. Ktere pravice smo Slovenci že dosegli? katerih nam je še treba in jih mogoče postavno doseči? 2. Pretreduje se „spomenica“, ki jo je „Trdnjava“ predlagala visokemu c. k. ministerstvu; izreče naj se potem naravnost, ali se ta spomenica po vsem in posameznem sprejeme in potrdi, ali ne! 3.

Kako gré obnašati se volilcem pri raznih volitvah, na primer v deželni zbor, šolski svet itd. 4. Ali in kako naj se tudi na kmetih napravijo samosvoje zavarovalnice in posojilnice? — Da so se v program vzele tudi tako splošna prašanja, kakor je prvo, nihče ne bode se čudil, kdor pozna naše razmere na Koroškem, kjer je prosto ljudstvo sploh še tako zanemarjeno, da pogosto ne vé, ktere narodne pravice mu grejo po natorni in državljanski postavi. Ljudstvo je tedaj potrebno poduka, da se tako vedno bolj zbuja in zavede. Veliko bodo k temu gotovo pripomagali tabori. Zatorej naj bi vsi, ki se štejejo prijatelje in voditelje ljudstva, ne zanemarjali ter ljudstvo kar precej jeli vabiti na tabor. Zgodi se!

* Včeraj (v nedelo popoldne) se je odprlo novo politično društvo v Svehah. Zmed govornikov so se odlikovali tudi prosti kmetje, na priliko Gr. Janežič, p. d. Lucman v Podgorjih. Živili! V rožni dolini imajo zdaj že na 4 krajih svoja društva. Dobro! Posnemajmo jih!

„Juris pušo“, ki je lani med letom nehal, bode izhajal zopet in sicer po dvakrat na mesec v Trstu. Veljá celo leto 2 gl. 40 kr., ali 1 gl. 20 kr. na pol leta. Naročnina naj se pošlje: Administraciji „Juris pušo“ Via S. Luzia, št. 6 v Trstu. Iz srca mu želimo prav obilne dušne in materijalne podpore.

Družba sv. Mohora.

Imenik letošnjih udov je sklenjen in bo tudi kmalo ponatisnjen; podamo tú kratek pregled družnikov t. l. Kakor doslej vsako leto, pridobila si je družba tudi tekoče leto dosti novih udov po raznih straneh slovenske domovine. Lansko leto je bilo vseh družnikov 16.165, letos je število naraslo na 17.388, tedaj je 1223 više od lanskega. Po raznih škofijah se razdeli število tako-le: goriška nadškofija šteje letos 2067, krška škofija 1736, lavantinska škofija 6280, ljubljanska škofija 6028, teržaško-koperska škofija 895, senjska škofija 114, poreška škofija 87, zagrebška nadškofija 98, sekovska škofija 61, videmska nadškofija 9, po raznih drugih škofijah je 9 udov. Gotovo je to jako lep napredek in najlepši dokaz izobraženosti našega naroda. Res mi Slovenci se smemo ponašati s tem znanstvenim zavodom, naši nasprotniki z začudenjem gledajo na nas in si ne morejo razumeti, da mali slovenski narod, ki dozdej še ni imel pravih slovenskih šol, tako rad čita in se tako uspešno izobražuje. Ktere knjige da udje letos dobijo, povedali smo že v 3. Besednikovem listu t. l. Razunkoleđarčka, ki bo tudi te dni dogotovljen, natisnjene so že vse druge letošnje knjige. Upamo in se zanašamo, da bodo čast. družniki letošnjih bukev, če ne bolj, saj tako veseli, kakor lanskih. Da bi se morda temu ali unemu udu mesto te ali te knjige, ktera druga bolj dopadla, je naravno, enemu to, drugemu to bolj prillega. Pa družbi lje treba ozir jemati na vse ude in posebno svojo nalogo pred očmi imeti, namreč: omiko slovenskega naroda na pravej keršanskej podlagi in da kolikor mogoče pripomore k boljšanju njegovega dušnega in telesnega blagostanja. To je kratek posnetek o družbini delavnosti tekočega leta; priporoči naj se pa sama po svojih delih! —

Žitna cena.

V Celovcu po vaganu: pšenica 5 gl. 74 kr., — rež 4 gl. 4 kr., — ječmen 3 gl. 10 kr., — oves 1 gl. 91 kr., — ajda 3 gl. 69 kr., — tursica 3 gl. 9 kr., — pšeno 5 gl. 18 kr.

Kurzi na Dunaji 5. julija 1871

Kreditne akcije 286 gl. 60 kr. | Nadavek na srebro 121 gl. 50 kr.
Národno posojilo 59 „ — „ | Napoleondori . . . 9 „ 85